

LIFE20 CCA/HU/001604

<https://lifelogos4waters.bm.hu>

Sárközi-I. főcsatorna vízgyűjtő területe

Vízgyűjtő Érdekegyeztető Fórum (VÉF)

2. VÉF ülés

Időpont: 2022. június 14. (kedd) 10:00-12:00

Helyszín: 6351 Bátya, Rákóczi út 2. (Faluház)

Résztevők: mellékelt jelenléti ív szerint

Ülést vezette: Jakab Gábor (HÉTFA Kutatóintézet)

Jegyzőkönyvet vezette: Jakab Gábor (HÉTFA Kutatóintézet)

Mellékletek: prezentációk, jelenléti ív

Kérjük a VÉF tagjait, hogy 2022. július 15. nap végéig tegyenek javaslatot írásban a következő témákban:

- 1) Gyűjtsék össze – ha egy mód van rá – pontos jogszabályi megjelöléssel, hogy:
 - a. Mely szabályozáson, engedélyezési folyamaton módosítanának?
 - b. Miért ésszerűtlen a jelenlegi szabályozás, miért kell rajta módosítani?
 - c. Hogyan módosítanának rajta?
- 2) Várjuk javaslataikat az általuk megfelelőnek gondolt lehetséges beruházásokról a vízgyűjtő területéről. Az összes területről az összes lehetséges beavatkozást várjuk, tulajdonviszonyoktól függetlenül. Ezeket most csak példának gyűjtjük, ha van olyan, melynek megvalósulása lehetséges, akkor arra a VÉF döntése alapján sor kerülhet a projektben.

Jegyzőkönyv

1. Napirendi pont: Köszöntő – Fekete Csaba, polgármester, Bátya Község Önkormányzata

Az alakulóülést Fekete Csaba, Bátya Község polgármestere nyitotta meg és köszöntette a résztvevőket. Köszöntőbeszédében elhangzott, hogy jelen, második ülésen nem születnek konkrét döntések, inkább az az ülés célja, hogy becsatornázza a vízgyűjtő területen tapasztalt problémákat és az azokra reflektáló projektjavaslatokat. Fontos feladata a VÉF-nek, hogy a vízmegtartással kapcsolatos jó gyakorlatokat megismerjék, ezért is került sor Toldi Csaba meghívására, aki a Homokhátságon véghez vitt vízmegtartó beavatkozásokat fogja bemutatni.

2. Napirendi pont: Toldi Csaba előadása – Dongér-Kelőér Vize Egyesület

Néhány éve dolgoznak a Homokhátság területén, ahol természetes vízmegtartó megoldásokkal igyekeznek megállítani a terület teljes elsivatagosodását. Az egyik legjelentősebb beavatkozásuk,

hogy kaszálókat öntenek el időszakosan vízzel a belvízelvezető csatornák elzárásán és oldalába vájt kivezetőkön keresztül. Az ilyen típusú beavatkozások azt eredményezik, hogy a kaszálók nyolcszoros terméshozammal tudnak működni – az elárasztáson át nem esett kaszálókhoz képest.

A magyarországi vízgazdálkodással az a legnagyobb probléma, hogy az ország vízkészletét pazarlóan hasznosítjuk: lényegesen több víz távozik az országból a folyóinkon, mint amennyi beérkezik az országba, vagy csapadékként lehullik. Ez évente körülbelül 6 km³ jelent, ami közel három Balatonnyi vízmennyiségnek felel meg. Az elmúlt évtizedek vízgazdálkodásával az a legnagyobb probléma, hogy a csatornaépítésekkel arra törekedtek, hogy minél gyorsabban vezessék el az adott területről a vizet, így nem került helyben megtartásra, hasznosításra a lehulló csapadék. Főszabály szerint a főcsatornán nem avatkozhatnak be, csak az illetékes Vízügyi Igazgatóság, ezért az általuk végzett beavatkozások inkább a mellékcsatornákat érintik.

A Duna és a Tisza között elterülő Homokhátságot különösen súlyosan érinti a klímaváltozással járó kiszáradás, és az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) félsivatagi övezetté nyilvánította már évekkel ezelőtt. Egyre több és egyre hosszabbak az aszályos időszakok a Homokhátság területén is, amely a vizek elvezetésével együtt azt eredményezi, hogy a fűrt kutakban az elmúlt 4 év alatt átlagosan 3-5 méterrel csökkent a talajvízvízszint. Az akut vízhiány a mezőgazdasági termelést is veszélyezteti, pedig a mezőgazdasági területeket övező erdősávok megtalálhatók a Homokhátság területén. A problémát az okozza elsősorban, hogy nincsenek felszíni vizek, amely a párolgást segítené, mivel a terület hátszerűen emelkedik ki. Amikor elkezdték a munkát 24 víztározójuk volt, amelyek közül mára már csak 3-ban maradt víz. Az évtizedek óta tartó szárazság és talajvízszint-süllyedés következményeként a vizes élőhelyek is fokozatosan eltűnnek. Az öntözés helyett a vízmegtartásra helyezik a hangsúlyt, amelyet úgy érnek el, hogy a csatornában kormányozzák a vizet és zsilipekkel zárják el legalább részlegesen, majd a felgyülemlt vizet átvezetik a víztározóként funkcionáló mélyfekvésű területre. Az ilyen típusú vízmegtartó beavatkozásokkal van esély arra, hogy talajvízszint-süllyedést mérsékeljék és az időszakos vizes élőhelyek is visszatérjenek a térségbe. Több elzárás mellett létesítettek monitoring kutakat, melyek azt mutatják, hogy a csatornában a vízszint megemelése legalább 750m távolságig jelentkezik, ami sokkal több, mint amit a szakirodalom mond.

Általában természetes megoldáson alapuló víz visszatartó megoldásokat alkalmaznak, de szórványosan beton műtárgyakat is építenek, amennyiben indokolt. Sok esetben takarítják és szélesítik a csatornákat annak érdekében, hogy növeljék a párolgási felületet, lassítsák a lefolyást, elősegítsék a beszivárgást. Általánosságban elmondható, hogy az általuk kezelt műtárgyak rossz állapotúak, jellemzően ezek karbantartását a víztársaságok megszűnése óta senki nem végzi.

Az adminisztrációt tekintve azt lehet elmondani, hogy a hatósági engedélyezési eljárások nincsenek szinkronban egymással, és nem teljesen egyértelmű mindig, mi számít vízrendezésnek és mi nem. A túlszabályozás és az engedélyezési eljárások bonyolultsága és számossága miatt az Egyesület igyekszik olyan beavatkozásokat végezni, melyek nem engedélykötelesek, csak a helyi csatornaőrnek kell bejelentést tenni. A szabályozás és engedélyezési eljárás egyszerűbbé tételének elengedhetetlen feltétele, hogy számszerűen is meghatározásra kerüljön mi számít kisléptékű megoldásnak.

3. Napirendi pont: A helyi kisvízgyűjtő csatornahálózata, vízrajza. Előadó: Vízné Virág Éva, Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság

A vízgyűjtő terület vízgazdálkodását erőteljesen befolyásolja a Duna közelsége. A Sárközi vízrendszer összesen 472 négyzetkilométeren terül el és a főcsatornái az Sárköz I., a II. és a III. Ezek a főcsatornák kettős működésű csatornák, vagyis szállítják a mezőgazdasághoz elengedhetetlen öntözővizet, valamint kiveszik részüket az árvízi védekezésből is. Vízmegtartás szempontjából pedig alkalmasak medertározásra megfelelő vízkormányzás mellett.

A Vízügyi Igazgatóság deklarált célja, hogy olyan integrált vízgazdálkodás legyen a területen, amely egyensúlyt teremt a gazdasági és társadalmi érdekek és igények között és ezzel párhuzamosan megóvja a környezetet a jövő generációi számára.

A vízgazdálkodásban érintett jelentősebb területi szereplők a következők: helyi önkormányzatok, agrárium, természetvédelmi egyesületek és egyéb civil szervezetek.

A vízgyűjtő területen találhatóak Natura 2000 területek, valamint országos jelentőségű lápok is, amelyek elsősorban mocsárrétek és láprétek.

Elsősorban olyan beavatkozásokra van szükség, amelyek lehetővé teszik az árkok és csatornaszakaszok elzárhatóvá tételét annak érdekében, hogy ne kerüljön gyorsan elvezetésre a lehulló csapadék, hanem helyben tudjon beszivárogni a talajba vagy elpárologni. A vízszint növelésére mind a lápi élőhelyek megőrzése miatt, mind pedig a mezőgazdaság és állattenyésztés fenntartása miatt elengedhetetlen.

4. Napirendi pont: Kérdések és válaszok a projekttel, előadásokkal kapcsolatban

Az előadások után, valamint a 4. napirendi pont során az alábbi fontosabb megállapítások hangzottak el:

- A vízmegtartó beruházások akkor igazán hatékonyak, ha valamilyen rendszer áll mögöttük és nem pontszerűen történnek. A tömeges beavatkozásoknak az egész vízgyűjtőre kiterjedő hatása lehet. Bátyán van egy csatornarendszer, amely a belvíz elvezetésére szolgál, azonban erre már rég nincs szükség, mivel olyan alacsony a talajvízszint. Helyre kellene állítani a csatornákat, amelyek a mezőgazdasági területek mentén folynak annak érdekében, hogy a gazdák felszíni vízből és ne rétegvízből öntözzék a terményeiket.
- Fontos azonban, hogy a csatornák kotrását úgy kell végrehajtani, hogy azok ne menjenek a talajvízszint alá, mert abból az következik, hogy a talajvíz is el fog párologni. Alapvető cél, hogy nem állandó vízfelületeket kell kialakítani a vízvisszatartással, hanem időszakosokat, hiszen a Sárközi-főcsatornán folyamatos vízutánpótlás található.
- Földosztáskor az árkok az önkormányzatok tulajdonába kerültek. Praktikus lenne egy olyan szabályozási környezet, hogyha vízvisszatartó beavatkozásokat akarnak végrehajtani, akkor ne kelljen végig menni a teljes engedélyeztetési folyamaton.

LIFE20 CCA/HU/001604

<https://lifelogos4waters.bm.hu>

- Az illetékes vízügyi igazgatóságnál egyre alacsonyabb a közfoglalkoztatotti létszám – a munkaerőpiaci trendeknek megfelelően -, amely azt eredményezi, hogy a csatornák karbantartását nem tudják olyan hatékonyan elvégezni, mint eddig.
- A vízgyűjtő területen végbemenő vízmegtartó beruházások többcélúak: elsődleges szempont a vízvisszatartás, de igyekeztek olyan beruházásokat kiválasztani, amelyek vagy visszaállítják a vizes élőhelyek, vagy közösségformáló funkciót is betöltenek.
- A jogszabályi környezet gyakran elavult és nehezen változik. A környezetvédelmi törvény 95-ben született.

